

Naturvernforbundet
i Rogaland

Naturvernforbundet
i Strand

Naturvernforbundet
100 år
1914 - 2014

Norges vassdrags- og energidirektorat
Konsesjonsavdelinga
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
nve@nve.no

Deres saksnr.: 201307775

Rogaland/Oslo 29. august 2014

Uttale til søknad om utbygging av Dalen 2 kraftverk - Rogaland

Forenesområdet med Lågalia og Dalavatnet er kommunens desidert mest brukte og høyt prioriterte friluftsområde. En utbygging her vil ha særs store brukerkonflikter. I dette populære området vil det også landskapsmessig få store negative konsekvenser med tørrlagt elv, stryk og foss. Anleggsvei gjennom området vil sterkt påvirke friluftslivet og forandre området landskapsmessig negativt. I tillegg vil vannkraftprosjektet få store negative konsekvenser på sterkt truede naturverdier som naturtypen kystlynghei.

Naturvernforbundet mener at på bakgrunn av de store natur-, landskaps- og friluftslivsverdiene i området bør Norges vassdrags- og energidirektorat avslå konsesjonssøknaden for Dalen II kraftverk.

Innledning

Vi viser til brev fra Norges vassdrags- og energidirektorat av 28. april 2014, vedrørende søknad om konsesjon for utbygging av Dalen 2 kraftverk i Strand kommune, Rogaland. Jørpeland Kraft AS har søkt om å utnytte fallet i Lågaliåna mellom Svortingsvatnet og Dalavatnet. Naturvernforbundet vil gjerne komme med innvendinger til omsøkt kraftverk.

Brukerinteresser – Friluftsliv, jakt og fiske

Elva fra Svortingsvatnet ned Lågalia renner i sin helhet i sitt naturlige elveleie pr dato. Ved en eventuell utbygging vil denne elva forsvinne og en av Strands mest synlige og markante fossefall vil forsvinne for alltid. Liarvatnet og Forenesområdet er inngangsporten til Strand sitt mest brukte og viktigste friluftsområde.

Jørpeland Kraft sine planer er å legge hele fossen i rør/tunnel fra Svortingsvatnet til Dalavatnet der det bygges et pumpe-kraftverk for å produsere elkraft og å pumpe

overskuddsvann opp igjen til Svortingsvatnet.

Selv om elva er regulert er det i vesentlige deler av året god vannføring. Elva framstår da som en stor og positiv miljøfaktor som understreker naturen ved rennende vann.

Med de nye utbyggingsplanene vil vannet gå i rør hele året selv om det etableres en minstevannføring. Den planlagte minstevannføringen er så liten at fossen i praksis ikke vil være synlig blant steinene. Med så liten vannføring konstant vil hele elveløpet gro igjen med busker og trær. Det vil være et stort tap for naturopplevelsene i det mye brukte friluftsområdet.

Planlagt vei fra Liarvatnet ned gjennom Forenesområdet og rundt Dalavatnet vil gjøre store inngrep i terrenget. Denne veien vil ødelegge for kulturlandskapet, og arbeidet som speiderne har lagt ned her, vil miste en del av sin verdi. Speiderbevegelsen arbeider blant annet med å gjøre barn og unge kjent med og greie seg i naturen. Det er et flott arbeid som kommer alle til gode. Men da må grunnlaget, som er selve naturen, få lov til å bestå som natur for å kunne fungere i dette arbeidet.

Veien rundt Dalavatnet med sine inngrep vil også gjøre at naturopplevelsen blir sterkt redusert da området vil fremstå som mer urbanisert. Veien vil bli et sår i naturen og forstyrre opplevelsen av fin natur i enda sterkere grad. Det vil si at vi mister enda en flott del av naturen i våre nærområder. Området er tilgjengelig nok med de stiene som er der og gir utfordring til de yngre som ferdes der.

En pumpe-kraftstasjon ved Dalavatnet vil også produsere støy, og dette vil være særdeles sjenerende for turgåere, speiderbevegelsen sine aktiviteter og for fastboende i Dalen. I tillegg vil kraftstasjonen stå med lys på om natten som også er uønsket i naturen.

Strand Jeger & Sportsfiskerlag disponerer jakten på eiendommen og denne utbyggingen vil være skadelig for utøvingen av jakt i området. Fisket som er fritt for alle og lett tilgjengelig i Dalavatnet vil miste mye av sin interesse da store deler av strandlinjen vil være berørt av vei.

Båndlagt friluftsområde

Hele kommunens eiendom er i kommuneplanens arealdel båndlagt som friluftsområde. Forenesområdet er et svært mye brukt utfartsområde for befolkningen, både nærområdet rundt tunet og som innfallsport/utgangspunkt til heiområdene lengre øst. Området er et av de viktigste og mest brukte tur og rekreasjonsområdene i Strand kommune.

Området ligger også inne i det området som er foreslått til Preikestolen Nasjonalpark. Videre er hele området langs Jørpelandsvassdraget vedtatt i "partnerskapsavtalen" som inngår i fylkedelsplanen for friluftsliv, idrett, natur – og kulturvern (FINK). Forenesområdet er en viktig grønn korridor der det ikke skal skje forstyrrende inngrep. Samme område og samme sak i planene fra FINK.

"Stor negativ konsekvens"

Konsesjonssøknaden konkluderer i konsekvensvurderingen med følgende : Redusert vannføring i Lågaliåna, samt fysiske inngrep i forbindelse med det planlagte tiltak, vil kunne

føre til noe redusert opplevelsesverdi. Tiltaket vil stort sett ikke endre områdets identitetsskapende betydning. En samlet konsekvensvurdering for det planlagte tiltaket vurderes på bakgrunn av tiltakets omfang og influensområdets verdi innen friluftsliv, nærmiljø og reiseliv til å være liten negativ.

Det er særst vanskelig å forstå denne vurderingen. At konsekvensene for brukerinteressene i kommunens mest brukte og prioriterte friluftsområde blir vurdert som "lite negativt" vil de aller fleste være uenig i. Konsekvensen her må bli: Stor negativ konsekvens. Vurderingen fra Jørpeland kraft as er vanskelig å ta på alvor.

Statlig sikret friluftslivsområde

Planlagt kraftstasjon og utbyggingsområde ligger ved Dalavatnet på Strand kommunes eiendom, Foreneset. Eiendommen ble oppkjøpt av Strand kommune tidlig på 1980 tallet fra privat eie. I forbindelse med dette oppkjøpet betalte daværende Miljøverndepartementet 50 % av kjøpesummen under forutsetning av at området skulle sikres for friluftsliv for allmenheten (se vedlegg).

Hvis konsesjon gis for denne utbyggingsøknaden vil det helt klart bryte med forutsetningene gitt fra Miljøverndepartementet, da friluftslivet vil bli sterkt skadelidende ved en eventuell utbygging.

Landskap

Konsesjonssøknaden hevder at tiltaket vil ha liten negativ konsekvens på landskapet. Dette må være en vurdering som ikke kan stå uimotsagt, da tørrlegging av Lågaliåna som når den renner er et vesentlig bilde i landskapsbildet, samt at kraftstasjon og anleggsvei gjennom kommunens mest brukte friluftsområde vil være svært fremtredende. Etter vår vurdering vil konsekvensene bli stor negativ konsekvens.

Kulturminner og kulturmiljø

Gammel kvern i nedre del av Lågalia er allerede nevnt. Det er også rester av et gammelt steingjerde i Lågalia. Hvor gammelt dette gjerdet er og hva det opprinnelig ble brukt til (ledegjerde for jakt eller stengsel for buskap?) er usikkert. Men gjerdet vil bli berørt av utbygging.

Kommuneplaner

I søknaden er ikke kommunedelplan for Flerbruksplan for Forenesområdet omtalt. Denne planen sier blant annet i kommunens målsetninger for området: Friluftsliv og rekreasjonsinteressene er de dominerende i området, og følgelig skal disse vektlegges sterkest i forhold til tiltak som ønskes gjennomført.

Og i Planstatus for området: Hele kommunens område er i kommuneplanen arealdel båndlagt som friluftsområde. Kommuneplanen er tydelig på at omsøkt utbygging vil være i strid med gjeldene lokale og regionale planer.

Naturverdier

Rødlista naturtyper

Det står i konsekvensutredningen at langs øvre del av Lågaliåna består vegetasjonen av kystlyngheivegetasjon i tidlig gjengroingsfase. Det står videre at for terrestriske naturverdier

vurderes influensområdet å ha liten verdi, og at konsekvens av den aktuelle kraftutbyggingen anslås derfor som lite negativ for biologisk mangfold.

Vi stiller spørsmålstegn ved den faglige kvaliteten ved disse konklusjonene. Naturtypen kystlynghei er oppført i Norsk rødliste for naturtyper 2011 som sterkt truet. Dette er en av de høyeste rødlistekategoriene. I følge rødlista har arealet av intakt kystlynghei gått sterkt tilbake, og i 1997 ble det anslått at bare ca. 10 % av det opprinnelige kystlyngheiarealet fortsatt var intakt. Arealreduksjonen er med andre ord på nesten 90 %, der nedbygging regnes som en av truslene mot naturtypen. Kystlyngheiene er i tillegg kjent for sitt rike arts mangfold.

Vi viser her til naturmangfoldloven § 4 som setter mål om at naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det arts mangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. I § 10 heter det at en påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for. Da naturtypen kystlynghei er satt på den Norske rødlista for naturtyper, og nedbygging vil få store negative konsekvenser vil en utbygging i området være i strid med prinsippene i naturmangfoldloven. Av hensyn til de store naturverdiene som vil bli berørt av tiltaket, mener vi at NVE bør avslå konsesjon til Dalen 2 kraftverk.

Rødlista arter

Det står i konsesjonssøknaden at det ikke er registrert rødlista arter innenfor influensområdet. Vi finner dette underlig da kystlyngheiene er kjent for sitt rike arts mangfold. I enkelte områder er det for eksempel registrert mer enn 63 fuglearter og 200 karplantearter, herunder en rekke truede plantearter.

Kun 25 % av verdifulle naturtyper er kartlagt i Norge. Det at det ikke finnes mange registreringer av rødlista arter i et område, er som oftest ikke et tegn på at det ikke finnes truede arter innenfor området, men en pekepinn på at det ikke har blitt gjennomført feltregistreringer.

Det er i tillegg uheldig at naturverdiene som er registrert i Naturbase og i Artskart ikke nevnes i konsesjonssøknaden, dette er de offentlige databasene som bør sjekkes ved enhver konsesjonssøknad. I artskart kommer det tydelig fram at det er registrert ål i Liarvatnet, dette kan indikere at ålen også lever i Dalavatnet og Svortingsvatnet. Ål er en kritisk truet art som er svært utsatt for vassdragsregulering. Det bør derfor gjennomføres undersøkelser av om det finnes ål i vannet og hvilke konsekvenser en eventuell utbygging vil få for ålebestanden.

I tillegg er det i følge Naturbase registrert en regionalt viktig naturtype med gammelskog og kalkholdig berggrunn på Furuneset. Dette kan også tyde på at det finnes store naturverdier innenfor selve influensområdet. Vi mener derfor at det må gjennomføres feltregistreringer i egnet årstid for å undersøke mulige forekomster av rødlista arter og prioriterte naturtyper innenfor influensområdet. Resultatene fra disse registreringene må legges til grunn ved vurdering av om konsesjon kan gis.

Naturmangfoldlovens prinsipp om kunnskapsgrunnlaget og føre-var-prinsippet (§ 8 og § 9), stiller strengere krav til dokumentasjon av virkningene av tiltak dersom truet natur potensielt vil kunne bli påvirket. Det står videre i veilederen til Naturmangfoldloven kapittel II, at

utredning og innhenting av ny kunnskap er aktuelt der tiltaket er omfattende eller der naturmangfoldet som berøres antas å være truet eller nær truet.

Da virkningene av prosjektet ikke har blitt tilstrekkelig belyst og det er fare for skade på den sterkt truede naturtypen kystlynghei, vil føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 komme til anvendelse. Dette prinsippet innebærer at når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger tiltaket kan ha for naturmiljøet, skal usikkerheten komme naturverdiene til gode. Med bakgrunn i føre-var prinsippet, mener vi derfor at NVE må avslå omsøkt prosjekt, på grunn av fare for skade på store naturverdier. Før NVE kan vurdere å gi konsesjon må det etter vår oppfatning gjennomføres tilleggsutredninger for å sikre et forsvarlig kunnskapsgrunnlag.

Samlet belastning

Rogaland fylke har til nå bygget ut mer en 75 % av all den vannkraft som er tilgjengelig i fylket, og er dermed det fylket i Norge med størst andel vannkraftutbygging. De siste naturområder i fylket er også under stort press med videre utbyggingsplaner.

Lysefjordområdet med heiområdene rundt er allerede sterkt påvirket av kraftutbygginger, det er derfor nå ekstra viktig å ta vare på de siste verdifulle områdene. Dalen 2 kraftverk vil føre til at en av de siste elvene som renner i eget elveleie mister en stor del av vannføringen og naturkvalitetene, og området blir dertil redusert. Vi viser her til § 10 i naturmangfoldloven om samlet belastning. Bestemmelsen om sumvirkninger og samla belastning er slik å forstå at når naturverdier er forringet som følge av inngrep, skal en være særlig varsom med nye inngrep som forringer restverdiene ytterligere.

I konsekvensutredningen står det at OED foreslår at det kun gis en skjønnsmessig omtale og vurdering av mulige sumvirkninger (OED 2007). Siden 2007 har imidlertid naturmangfoldloven trådd i kraft. Her stilles det krav om vurdering av samlet belastning, jf. § 10. Det står videre i søknaden at Dalen II ikke vil føre til at den samla belastningen for biologisk mangfold blir merkbart forringa. Dette er klart en skjønnsbasert vurdering. Vurderingen av samlet belastning er en lovpålagt vurdering etter naturmangfoldloven § 10. Det skal ikke være en skjønnsbasert vurdering, men her skal tilgjengelig kunnskap tas i bruk, som for eksempel Norsk rødliste. Rødlista er en vurdering av den samlede belastningen på arter og naturtyper. Det at det ikke nevnes i konsekvensutredningen at den samlede belastningen på kystlynghei som er en sterkt truet naturtype er stor, er en betydelig svakhet ved utredningen.

Da virkningene av prosjektet ikke har blitt tilstrekkelig belyst og prosjektet berører truede naturområder, anser vi dette som et alvorlig brudd på naturmangfoldlovens § 8 om kunnskapsgrunnlaget og § 10 om samlet belastning, samt forvaltningslovens § 17 om forvaltningsorganets utrednings- og informasjonsplikt.

Terrenginngrep

Det omsøkte kraftverket vil føre til betydelige naturinngrep. Det blir omfattende naturinngrep når det skal graves ned et rør på 1200 mm i diameter fra Svortingsvatnet til Dalavatnet. I tillegg skal det bygges kraftverk og permanent adkomstvei. En adkomstveg vil forringe naturen i området enten den ligger langs stranden eller har annen plassering. Totalt vil

inngrepene fra Svortingsvatndammen og fram til speiderens leirområde endre karakter fra natur til permanente anlegg med veg og bygg.

Under lister vi opp en del av de planlagte inngrepene: Det planlegges vei og bro over Liarvatndammen og vei over Furunes bøen, gjennom leirområde og fram til kanten ned mot Dalavatnet. Vei i skrånende terreng fra garden og videre mot kraftverket, på ca. 600m, med en veibredde på 4 m. Med støttefylling langs veien legges det beslag på 10 m terrengbredde. Veien blir godt synlig fra Liarvatnet og fram til kraftstasjonen i Lågalia. Det må graves grøft og legges rør for utløpet av kraftstasjonen. Turbinrør fra kraftstasjon til Haråsen vil også føre til betydelige inngrep. Grøft for turbinrør graves fra kraftstasjon og opp til fjell i Haråsen. Herfra vil rørgatene gå gjennom tunnel gjennom Haråsen til topp av bratthenget i Lågalia. Det skal brukes fullprofil boremaskin til dette arbeidet. Denne krever god vei for å kjøre opp til boreområdet ved Haråsen. Turbinrør legges i singel, som må transporteres opp langs rørtraseen. Lågalia er bratt, derfor må det lages vei for transport av masse og kjøretøy. Det er sannsynlig at inngrepsområde langs rørgata opp til tunnelpåhugg ved Haråsen blir opp mot 100 m bred. Turbinrøret fortsetter i grøft fra Haråsen til Svortingsvatn. Det blir et betydelig inngrep i området mellom bratthenget og Svortingsvatndammen, da det må transporteres opp tyngre maskiner til å lage rørtrase. I tillegg til overdekkingsmasser.

Konklusjon terrenginngrep:

Det blir godt synlige og varige inngrep i forbindelse med vei til kraftstasjon.

På grunn av bratt terreng, vil stort sett hele Lågalia måtte opparbeides for å få til et trygt og sikkert anleggsarbeid. Tatt i betraktning alle de ovenstående inngrepene som må til for å etablere Dalen 2 kraftverk, vil ikke anleggsområdet være «begrenset» slik Jørpeland Kraft hevder i konsekvensutredningen.

Naturvernforbundet mener Jørpeland Kraft AS har i sin konsesjonssøknad i stor grad underkommunisert inngrepene av anleggsarbeidet. Disse inngrepene vil gjøre at dette lett tilgjengelig friluftsområdet mister sin verdi som viktig natur og friluftsområde.

Kraftsituasjonen i Rogaland

Rogaland fylkeskommune vedtok i 2010 i sin energi og klimaplan om å øke vannkraftproduksjonen ved opprustning og nybygging med 500 GWh innen 2020. Til nå i 2014 er det gitt konsesjon for 428 GWh, medregnet opprustningen av Lysebotn kraftverk. NVE har i tillegg innstilt positivt til nye, store kraftutbygginger i Dalane (Dalane Energi-175 GWh). Blir utbyggingene i Dalane gitt konsesjon, er målet for Rogaland sin økte vannkraftproduksjon oppnådd og oversteget med 100 GWh allerede i 2014.

Rogaland fylke har til nå bygget ut mer en 75 % av all den vannkraft som er tilgjengelig i fylket, og er dermed det fylket i Norge med størst andel vannkraftutbygging. Andelen inngrepsfrie naturområder utgjør drøyt 20 prosent av totalarealet i Rogaland, og tapet av inngrepsfri natur skjer dobbelt så raskt som snittet i resten av landet. Vassdragsnaturen er under særlig sterkt press i fylket, og det må derfor ikke tillates nye utbygginger som reduserer INON-areal eller utbygginger som kolliderer med viktige friluftsverdier for store befolkningsgrupper. Dalen 2 er et slikt prosjekt .

I tillegg kommer at Dalen-2 er et lite kraftverk med liten gevinst, men har store negative følger for store naturverdier og allmenhetens friluftssinteresser. Utbyggingen lager store

naturinngrep i et område innkjøpt til friluftsmål med 50 % tilskudd fra Miljøverndepartementet under forutsetning om at område skal brukes til friluftsmål.

Saksbehandling

Naturvernforbundet og alle andre høringsparter har forholdt seg til konsesjonssøknaden med tilhørende konsekvensutredning. Nå har Jørpeland Kraft AS i brev av 05.08. då signalisert vesentlig endringer i søknaden.

”Vi gjør oppmerksom på at trase for adkomstveien fram til kraftverket, samt plassering av kraftstasjon og utløp fra denne er under planlegging hos engasjert landskapsarkitekt, og vil bli vesentlig endret i forhold til det som er presentert i konsesjonssøknaden. Dette med hensyn til lokale innspill som har kommet frem etter at konsesjonssøknaden ble presentert”.

Vi anser at dette vil være en vesentlig endring og at konsesjonssøknaden må til ny høring.

Dertil kommer at konsesjonssøknaden er mangelfullt opplyst på flere punkter og særlig hva gjelder konsekvensene av anleggsvei knyttet til graving av rørgate og boring av tunnel. Jørpeland Kraft har kommentert dette punktet i et brev til kommunestyrerepresentantene datert 26.08.då. Her heter det :

”Endelige planer for veiløsninger, veitraseer og kraftstasjonsløsninger vil først foreligge gjennom arealbruksplanen som godkjennes av NVE etter medvirkning og godkjenning fra kommunale og andre offentlige myndigheter. Denne detaljprosessen vil starte etter at en eventuell konsesjon er gitt.”

Naturvernforbundet mener dette er svært vesentlige konsekvenser av utbyggingen og at fakta må på bordet FØR eventuell konsesjon blir gitt. Åpenhet og medvirkning skal ligge til grunn for all saksbehandling, og vi forventer at informasjonsplikten overfor allmennheten blir sikret gjennom ny høringsrunde.

Konklusjon

Forenesområdet med Lågalia og Dalavatnet er kommunens desidert mest brukte og prioriterte friluftsområder. En utbygging her vil ha særs store brukerkonflikter. I dette populære området vil det også landskapsmessig få store negative konsekvenser med tørrlagt elv, stryk og foss. Anleggsvei gjennom området vil sterkt påvirke friluftslivet og forandre området landskapsmessig negativt. I tillegg vil vannkraftprosjektet få store negative konsekvenser på sterkt truede naturverdier som naturtypen kystlynghei.

Naturvernforbundet mener at på bakgrunn av de store natur-, landskaps- og friluftslivsverdiene i området bør Norges vassdrags- og energidirektorat avslå konsesjonssøknaden for Dalen II kraftverk. Subsidiært må endringer og etterspurt tilleggsinformasjon i gjeldende konsesjonssøknad sendes til ny offentlig høring.

Lars Haltbrekken
leder i Norges Naturvernforbund

Erik Thoring
leder i Naturvernforbundet i Rogaland

Egil Tjensvold
Naturvernforbundet i Strand

Vedlegg 1: Foreneset Statlig sikret friluftsområde.

Vedlegg 2: brev til Miljødirektoratet om statlig sikret friluftsområde.